

Marian Paździor

Ogólnopolski zjazd społecznych opiekunów zabytków i wojewódzkich konserwatorów zabytków w Gdańsku

Ochrona Zabytków 41/2 (161), 140-141

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stowarzyszenie Katedr Europejskich utworzone na Międzynarodowym Kongresie Katedr Gotyckich w Mediolanie w 1986 r. postawiło sobie za cel stworzenie takiej organizacji, która poprzez swoją działalność uczestniczyłaby w rozwiązywaniu problemów wszystkich kościołów katedralnych w Europie, niezależnie od okresu ich powstania czy stylu. Uczestniczący w Kongresie architekci, konserwatorzy i historycy sztuki, teolodzy i duchowni doszli do wniosku, że wszystkie katedry w Europie borykają się z podobnymi problemami. Rozpatrywano nie tylko problemy czysto architektoniczne i konserwatorskie, ale również prawno-administracyjne, kulturalne oraz ściśle związane z działalnością religijną.

W ramach Stowarzyszenia Katedr Europejskich, którego kierownictwo objął dr arch. Ernesto Brivio z Mediolanu wyodrębniono cztery sekcje zajmujące się różnymi aczkolwiek często zbieżającymi się problemami.

I tak sekcja „A” – zajmująca się restauracją i rewaloryzacją zabytków, skupia architektów i konserwatorów z wielu krajów Europy. Do zadań tej sekcji należy zbieranie doświadczeń, organizowanie corocznych spotkań, a także opracowywanie i publikowanie materiałów z zakresu metodologii konserwatorskiej.

Sekcja „B” zajmuje się zagadnieniami prawno-administracyjnymi. Powstającym zjawiskiem jest niedostatek funduszy na ochronę i konserwację zabytków. Wskazywanie sposobów pozyskiwania źródeł środków na konserwację jest jednym z zadań postawionych przed tą sekcją.

Sekcja „C” popularyzuje ogromne dziedzictwo kulturowe „zapisane” w murach katedr, a więc problemy związane z jego ekspozycją, z udostępnieniem archiwów, a także sprawy może bardziej przyziemne, ale nie mniej ważne, a dotyczące ruchu turystycznego krajowego i zagranicznego. Głównym problemem jest z jednej strony optymalne wykorzystanie zabytku, a z drugiej ochrona przed niszczeniem.

Sekcja „D” zajmuje się działalnością religijną katedr. Do jej zadań należy m.in. rozwiązanie problemu – występującego zwłaszcza w kościołach Francji i Włoch – wydzielenia miejsc skupienia i modlitwy w licznie odwiedzanych przez turystów świątyniach. Sekcja ta pracuje również nad udostępnieniem turystom „przekazu” chrześcijańskiego zawartego w sztuce danego obiektu.

Powstanie i działalność Stowarzyszenia Katedr Europejskich należy uznać za wydarzenie bardzo ważne. Należy mieć nadzieję, że międzynarodowa wymiana doświadczeń przyczyni się do wzmocnienia i poprawy działań zmierzających do zachowania dla potomnych wielowiekowego dziedzictwa kulturowego i duchowego, jakim są kościoły katedralne w całej Europie.

W dniach 22 do 25 września 1987 r. odbyło się zorganizowane przez Stowarzyszenie Architektów Polskich oraz Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej, pierwsze po kongresie mediolańskim, międzynarodowe sympozjum Stowarzyszenia Katedr Europejskich – „Oliwa'87”, związane z 800-leciem Katedry Oliwskiej. Miało ono na celu zapoznanie gości z problematyką kon-

serwatorską katedry, jak również z osiągnięciami w tej dziedzinie w Gdańsku i regionie.

Sympozjum otworzyli: Prezes Stowarzyszenia Katedr Europejskich dr arch. Ernesto Brivio, wiceprezes SARP „Wybrzeże” arch. Stefan Philipp oraz dziekan Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej dr arch. Wiesław Gruszkowski. Pierwszego dnia goście sponad dziewięciu krajów Europy zwiedzili gdańskie Głównie Miasto, a także wysłuchali wykładów doc. dra arch. Wiesława Gruszkowskiego pt. *Odbudowa Gdańska* oraz arch. Aleksandra Piwka dotyczącego historii budowy i problemów konserwatorskich katedry w Oliwie.

Drugi dzień był dniem „oliwskim”. Goście zostali przyjęci przez Biskupa Gdańskiego dra Tadeusza Gocłowskiego oraz zwiedzili katedrę, zabudowania poklasztorne oraz park oliwski. Wykład arch. Macieja Kilarzkiego pt. *Zamek Malborski – problemy konserwatorskie* zapoczątkował tematykę przewidzianą na następny dzień, który uczestnicy sympozjum spędzili w Malborku i Pelplinie.

Czwarty dzień był ostatnim dniem sympozjum. W ratuszu adamskim odbyło się spotkanie z prezydentem Gdańska mar. Kazimierzem Rynkowskim. Goście wysłuchali również wykładu prof. dr arch. Jerzego Stankiewiczza i dr arch. Wolfaana Deurera na temat problemów konserwatorskich kościołów gdańskich. Zwiedzenie wybranych kościołów Głównego i Starego Miasta oraz koncert oranyowy w kościele Św. Mikołaja były ostatnimi punktami programu sympozjum.

oprac. Sławomir Świątciuchowski

OGÓLNOPOLSKI ZJAZD SPOŁECZNYCH OPIEKUNÓW ZABYTKÓW I WOJEWÓDZKICH KONSERWATORÓW ZABYTKÓW W GDANSKU

W dniach 9–11 października 1987 r. odbył się w Gdańsku zjazd zorganizowany przez Komisję Opieki nad Zabytkami Zarządu Wojewódzkiego PTTK i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku, pod patronatem Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Zarządu Głównego PTTK.

Głównym celem zjazdu było przybliżenie szerokiemu ogółowi społecznych opiekunów zabytków (w zjeździe wzięło udział ponad 350 osób) osiągnięć Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku w dziedzinie gromadzenia i zabezpieczania zbiorów oraz poszukiwań podwodnych w Zatoce Gdańskiej, które Muzeum prowadzi od 1968 r. A dotychczasowe osiągnięcia Muzeum w eksploatacji Zatoki są nie małe: wydobywcie „Miedziowca”, wraku statku handlowego z XV w. i „Solena” okrętu wolennego z XVII w. Przewodzone są również badania czterech innych wraków. Rewelacja zdaje się być odnaleziony na głębokości ponad

50 m między Sztutowem a Helem wrak statku z XVIII w. doskonale zachowany w toniach morskich. Niestety, dostęp do niego jest bardzo utrudniony. Poszukuje się nadal słynnego cmentarzyska statków z pierwszej ćwierci XVI w.

Rozpoczęcie obrad zjazdu miało miejsce w historycznym Ratuszu Staromiejskim przy ul. Korzennej w Gdańsku. Przybyłych gości powitał Wojewódzki Konserwator Zabytków mgr inż. arch. Tadeusz Chrzanowski. Poślanie do Zjazdu, wystosowane przez Generalnego Konserwatora Zabytków w Warszawie – mgr. Tadeusza Zielniewicza, odczytał mar. Andrzej Michałowicz, sekretarz ICOMOS-u. Następnie Marian Paździor, główny specjalista ds. ochrony zabytków w Zarządzie Muzeów i Ochrony Zabytków w MKiS, wręczył grupie społecznych opiekunów zabytków odznakę „Zasłużony Działacz Kultury” oraz Złotą Odznakę „Za Opiekę nad Zabytkami”.

Pierwsza część referatu doc. dr hab. Przemysława Smolarka, dyrektora Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku nosiła tytuł *Gromadzenie i zabezpieczenie zabytków historyczno-morskich*. Prelegent przedstawił dzieje eksploracji Zatoki Gdańskiej, aktualne poszukiwania oraz przebieg odbudowy siedziby Muzeum w trzech spichrach zabytkowych na Ołowiance. Drugą część referatu zatytułowaną *Projekt odtworzenia fragmentu dawnego Portu Gdańskiego jako siedziby Centralnego Muzeum Morskiego* doc. dr hab. P. Smolarek wyłosił w trakcie popołudniowego zwiedzania spichrzów.

Zespół spichrzy na Ołowiance pochodzi z ok. 1600 r. (spichrz zwany Panna), z XVII–XIX (zwany Miedź) i z XV/XVI w. (zwany Oliwskim). Te zabytkowe budowle stanowią wspólną architektoniczną oprawę dla skrzętnie przez tyle lat gromadzonych zbiorów. Uczestnicy zjazdu mogli o-

bejrzyć przede wszystkim kolekcję zabytków o skali europejskiej, odkrytych na „Solenie”, wraku szwedzkiego okrętu wojennego zatopionego 28 listopada 1627 r. w czasie bitwy pod Oliwą. Wrak ten odnaleziono w 1969 r. podczas prac związanych z budową Portu Północnego w Gdańsku. Słynne znaleziska ze szwedzkiego, wojennego okrętu „Wasa”, zatopionego w rok po bitwie pod Oliwą, oraz znaleziska z wraku „Solena” obrazują ówczesne uzbrojenie i wyposażenie floty morskiej na Bałtyku. Do najcenniejszych należy kolekcja 20 dział okrętowych z „Solena”.

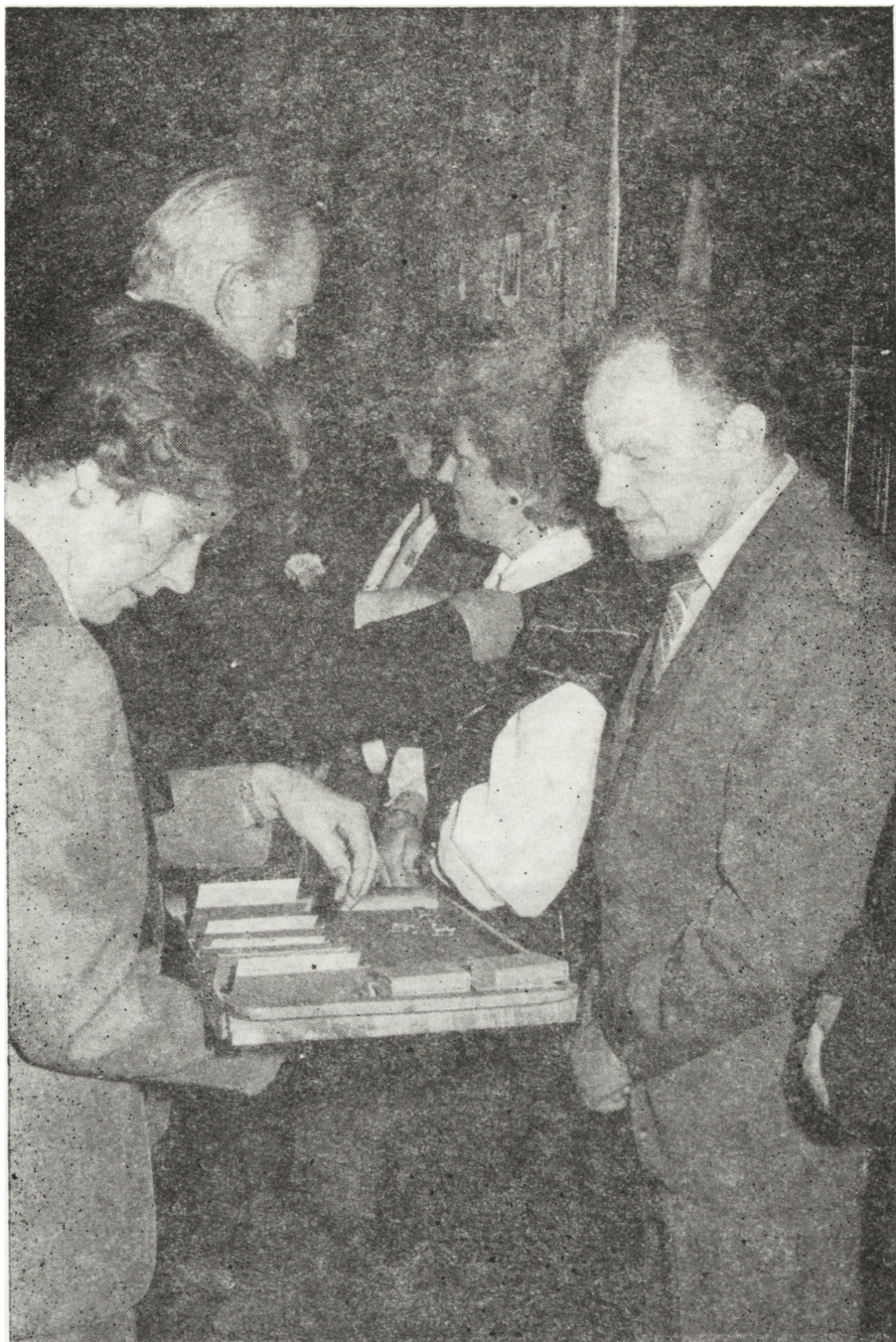
W drugim, całkowicie „morskim” dniu zjazdu, prelekcję pt. *Port gdański, jego historia, tradycje i współczesność* wygłosił Mieczysław Michalski na statku płynącym z Gdańska do Helu. Dzieje zabytkowej twierdzy Wisłouście przedstawił T. Chrzanowski. Lokalizacja bazy przeładunkowej siarki w pobliżu twierdzy stanowi poważne zagrożenie dla tego obiektu. Konserwator zabytków poinformował, że obecnie trwają rozmowy, w których biorą udział władze resortu na temat rozwiązania tego problemu. Nie można bowiem przystąpić do konserwacji i zabezpieczeń, a także do zagospodarowania twierdzy bez usunięcia przyczyn zagrożenia i stopniowego niszczenia tego unikatowego zabytku.

Następnie uczestnicy zjazdu złożyli kwiaty pod pomnikiem poległych obrońców Westerplatte i uczcili pamięć bohaterów minutą milczenia. W dalszej drodze na Hel prelekcje o bitwie pod Oliwą wygłosił mjr Adam Konerkiewicz, pracownik Centralnego Muzeum Morskiego.

W czasie pobytu na Helu uczestnicy zwiedzili Muzeum Rybołówstwa Morskiego. Złożono kwiaty pod pomnikiem Obrońców Helu i wysłuchano prelekcji komandora por. Edmunda Jarczyka na temat obrony Helu w 1939 r., obejrzano filmy i zwiedzono salę tradycji WP.

W drodze powrotnej z Helu, po przyćmowieniu do nabrzeża w Gdyni, jedna grupa miała zwiedzić „Dar Pomorza”. Statek ten przekazano Centralnemu Muzeum Morskiemu 2 sierpnia 1982 r. kustoszem statku został wieloletni komendant „Daru Pomorza”, kpt. ż.w. Kazimierz Jurkiewicz. Od razu przystąpiono do prac adaptacyjnych i konserwatorskich. W maju 1983 r. otworzono nowy oddział Centralnego Muzeum Morskiego – statku-muzeum „Dar Pomorza”. Druga grupa w tym czasie zwiedzała okręt wojenny ORP „Błyskawica”, zamieniony na muzeum Marynarki Wojennej. Okręt ten zbudowany w 1937 r. w Anglii pełnił chwalebny służbę na morzu, brał udział w wielu ważnych operacjach morskich w czasie ostatniej wojny stawiając czoła hitlerowskiej Kriegsmarine. Od maja 1976 r. okręt-muzeum „Błyskawica” cieszy się ogromnym zainteresowaniem, zwłaszcza młodzieży. Koncert organowy w katedrze oliwskiej zakończył drugi dzień zjazdu.

W trzecim dniu obrady kontynuowano w Ratuszu Staromiejskim. Referat o społecznych i szkolnych izbach muzealnych wygłosił mgr Czesław Skorka. W dyskusji zabrało głos 14 osób. Ko-

1. Gdańsk – sala Ratusza Staromiejskiego. Wręczanie odznak społecznym opiekunom zabytków (fot. Krzysztof Wiącek – Gdańsk)

misja wnioskowa po opracowaniu wniosków prześle je wszystkim zainteresowanym. W dyskusji położono nacisk na: konieczność dalszego rozwoju sieci społecznych opiekunów zabytków, upowszechnianie tej idei wśród młodzieży, wyrabianie poczucia odpowiedzialności oraz wydoskonalenie i ochronie zabytków. Dyrektor P. Smolarek poruszył sprawę uzyskania od Ministerstwa Kultury i Sztuki gwarancji prawnych, że Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku może opiekować się zabytkami znajdującymi się na polskich wodach terytorialnych. Trwające już 15 lat pertraktacje w sprawie uzyskania tych uprawnień nie

przyniosły rezultatu, bowiem mecenas twierdzi, że CMM nie ma odpowiednich kwalifikacji. „Jest to zupełnie kuriozalne stanowisko – twierdzi dyrektor Smolarek – wzięwszy pod uwagę fakt, że to właśnie gdańskie muzeum jest z nazwy centralne i morskie”.

Po zamknięciu zjazdu gospodarze zorganizowali zwiedzanie Starego Miasta.

Na zakończenie trzeba przyznać, że zjazd był dobrze zorganizowany, co było zasługą zwłaszcza wojewódzkiego konserwatora zabytków i pracowników biura.

oprac. Marian Paździor